

NOGLE PROBLEMER VEDRØRENDE FRI HANDEL I GRØNLAND

Af fg. kontorchef *Kaj Budde Lund*

»De Mangler, som turde findes, kan der kun bødes på ved Regjeringens og den offentlige Menings Control, men de ville aldrig kunne hæves ved Concurrence eller ved Frihandel, som enten vil ophæve sig selv eller i ethvert Tilfælde gjøre Ondt værre.«

(*H. Rink: Om Monopolhandelen på Grønland, 1852.*)

Jeg tror ikke, at nogen med rette vil kunne modsige, at i hele Grønlands historie har spørgsmålet om monopol contra indførelse af fri handel været et af de spørgsmål, som til alle tider har optaget sindene mest og givet størst anledning til digre og vægtige indlæg for og imod.

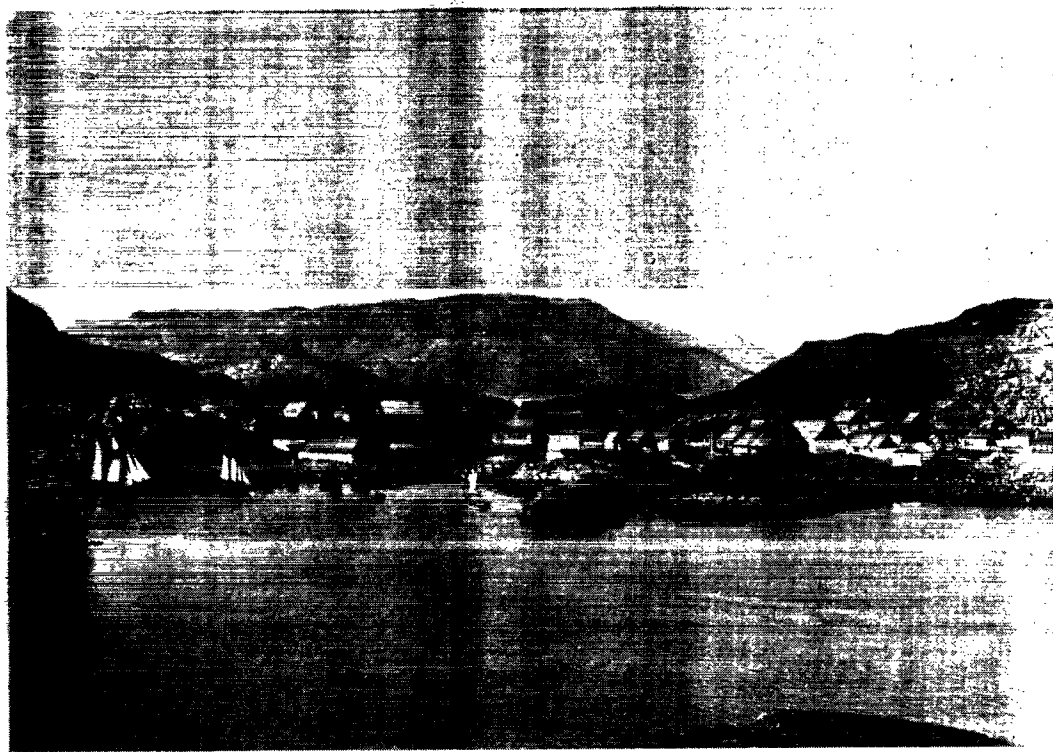
Allerede i den såkaldte »nordbotid« blev handelen i Grønland monopoliseret, idet den blev henlagt under de norske kongers fadebur. Danmarks handelsforbindelse med Grønland åbnedes i 1636 gennem Grønlandsk Handelskompagni i København, og praktisk talt lige siden da har drøftelserne om ophævelse af monopolet og indførelse af fri handel stået på.

Da Den kgl. grønlandske Handel i en årrække havde givet underskud, og der derfor hyppigt havde måttet stilles krav om tilskud fra statskassen, blev der i 1788 nedsat en kommission med den opgave at forelægge regeringen en plan, hvorefter handelen kunne frigives eller dog sådanne reformer indføres i driftsmåden, at den kunne fortsætte med et heldigere resultat for statskassen end hidtil. Kommissionen kom imidlertid til det resultat, at handelen af hensyn til grønlændernes tarv fremdeles burde drives af staten.

En i 1835 nedsat kommission kom efter 5 års arbejde til samme resultat, altså at monopolet burde bevares. Et mindretal stillede imidlertid forslag om forsøgsvis indførelse i nogle kolonier af et privat monopol i stedet for statens monopol, men dette forsøg blev ikke gennemført; det var jo også kun foreslået af et mindretal.

En kommission nedsat i 1851 kom til samme resultat som kommissionen af 1835 og tog endog bestemt afstand fra et forsøg på privat bortforpagtning.

I rigsdagssamlingen 1862-63 afgav folketingets finansudvalg en betænkning, hvori det blev udtalt, at der ud fra et stats-financielt synspunkt vel ikke kunne være nogen skade ved at ophæve monopolet og overlade handelen til private (Den kgl. grønlandske Handel havde i nogle år givet ringe udbytte, ja endog i visse år tab). Finansudvalget

Julianehåb ca. 1910 – en lille by, hvis større huse næsten alle tilhørte Grønlands Styrelse.

var dog klogt nok til at indse, at der også kunne være ulemper forbundet med gennemførelse af fri handel i Grønland, og det blev derfor besluttet, at hele spørgsmålet om den grønlandske handels forhold skulle gøres til genstand for en dybtgående undersøgelse i en kommission – den tredje i løbet af 75 år.

Kommissionen kom til det resultat, at kun erfaringer ville kunne afgøre det omtvistede spørgsmål om, hvorvidt den grønlandske befolkning var moden til at leve under friere forhold eller ikke, og om sådanne forhold ville hæve hele dens åndelige og fysiske standpunkt. – I overensstemmelse hermed stillede kommissionen da også forslag om, at der på strækningen fra 61° til 67° n. br. omfattende de daværende Frederikshåb, Fiskeråset, Godthåb, Sukkertoppen og Holsteinsborg distrikter for et tidsrum af 5 år og helst 10 år anstilledes et forsøg med handelens fuldstændige frigivelse. Væsentlig på grund af den daværende inspektør for Sydgrønland, dr. phil. H. J. Rink's kritik af forslaget blev det imidlertid ikke ført ud i praksis.

I loven af 27. maj 1908 om styrelse af kolonierne i Grønland m. m. blev statens monopol på ny fastslået, det siges således i § 22: »Monopolhandelen på kolonierne i Grønland drives for statens regning...«

Julianehåb idag – en grønlandsk købstad med en sådant mange forskellige funktioner og anlæg.

Kommissionen af 1920, der iøvrigt var den første kommission angående grønlandske anliggender, hvori indfødte grønlændere havde sæde, kom i sin betænkning af 1921 til det resultat, at monopolet burde ophæves, så snart det af hensyn til befolkningen kunne forsvares, men at tiden hertil endnu ikke var inde. – Kommissionsbetænkningen af 1921 er med andre ord den første betænkning, der reelt går ind for en ophævelse af monopolordningen vel og mærke først, når det af hensyn til den grønlandske befolkning kunne forsvares.

I overensstemmelse med denne kommissionsbetænkning blev statsmonopolet bevaret i loven af 1925 om Grønlands styrelse, men til forskel for 1908-loven bestemmer 1925-loven, at handel med de grønlandske produkter mellem grønlænderne indbyrdes er tilladt. Der blev med andre ord herved brudt en lille breche i statsmonopolet. – Der blev endvidere under udvalgsbehandlingen af loven indføjet en bestemmelse gående ud på, at statsmonopolets virksomhed skal have til formål at fremme den grønlandske befolkningens økonomiske vilkår. – Herved blev en praksis, som havde været gældende i århundreder, lovfæstet.

I den af rigsdagens grønlandsudvalg i forening med en af de grønlandske landsråd valgt delegation i 1946 afgivne betænkning vedrørende grønlandske anliggender ud-

talte man sig for en fortsættelse af 1925-lovens handelsmonopol indtil videre. Heller ikke de forenede grønlandske landsråd turde i 1948 gå ind for en fuldstændig ophævelse af statsmonopolet. Landsrådene ville derimod give deres fulde støtte til, at monopol-systemet blev ændret således, at det private danske initiativ under statskontrol kunne få indpas i Grønland.

Grønlandskommissionen af 1949 behandlede spørgsmålet om statsmonopol contra privat handel ganske fordomsfrit og lagde ligesom alle de tidligere kommissioner udelukkende vægt på, hvad der måtte antages at tjene den grønlandske befolknings tarv bedst. – På baggrund af den kritik, der for nylig har været fremme i dagspressen gående ud på, at den grønlandske administration driver eller ønsker at drive »kolonipolitik«, synes jeg, det vil være på sin plads her at slå fast, at målet for den danske økonomiske virksomhed i Grønland – som det vil fremgå af samtlige kommissionsbetænkninger og love – har været og stadig er at understøtte en jævnt fremadskridende kulturel og økonomisk udvikling i den grønlandske befolkning.

Kommissionen kom ikke – hvad mange vist ofte tror – til det resultat, at statsmonopolet uden videre burde ophæves. Det foreslås derimod, at forholdene vedrørende forsyningstjenesten – og det er kun denne del af monopolet, denne artikel beskæftiger sig med – tilrettelægges på en sådan måde, at »private med tiden kan overtage Den kgl. grønlandske Handels butikker for egen regning«.

For overhovedet at lukke døren op eller dog på klem for den private handel i Grønland fandt kommissionen det ubetinget nødvendigt, at Den kgl. grønlandske Handel hævdede sine udhandlingspriser til ikke under det niveau, der betinges af omkostningerne. I modsat fald »kunne ingen privat handel konkurrere med statshandelen uden at modtage tilskud«. Det er en kendsgerning, at der i dag, uden at denne forudsætning er til stede, drives særdeles givtig privat handel i Grønland, men herom nærmere senere.

I henhold til loven af 27. maj 1950 om Den kgl. grønlandske Handel, der trådte i kraft den 1. juli 1950, har Handelen bl. a. til opgave at sikre Grønlands forsyning med forbrugsvarer. Handelen på Grønland er altså ikke længere som efter 1925-loven »forbeholdt« Den kgl. grønlandske Handel.

Loven om Den kgl. grønlandske Handel må sammenholdes med loven om udøvelse af erhverv i Grønland, der trådte i kraft et lille årstid senere, nemlig den 15. april 1951. – Efter denne lov (kap. III) kan enhver person, der opfylder nogle nærmere angivne betingelser – dansk indfødsret, mindst 6 måneders fast bopæl i Grønland, 21 år m. v. – få et næringsbrev, der giver ret til udøvelse af selvstændig næringsvirksomhed indenfor handel, håndværk og industri.

Så længe en person, der har fået et næringsbrev, opfylder betingelserne for at erhverve det, kan han udøve sin næring, der for de handlende foreløbig kun begrænses derved, at ministeren kan bestemme, at visse varer eller varegrupper kun kan indføres til

Den grønlandske fisker ser med interesse og forventning på den nye udvikling i Grønland – jo flere butikker, des større udvalg, des større spænding ved at handle. Man er dog længst kommet over det stadium, hvor det er glimmeret, der frister. Mere og mere foretrækkes kvalitetsvarer.

Grønland gennem Den kgl. grønlandske Handel eller anden af ministeren dertil autoriseret importør (§ 16). - Denne bestemmelse er indtil nu kun bragt i anvendelse for så vidt angår import til Vestgrønland af spiritus, øl, vin, malt, cigaretter og cigaret-papir, jfr. § 3 i bekendtgørelse af 29. februar 1952 angående opkrævning af afgifter ved indførsel til Grønland af visse varer m.v.

Det er i denne forbindelse ikke uinteressant at bemærke sig, at monopolbestemmelsen i 1925-lovens § 21 ikke er blevet ophævet ved ikrafttrædelsen af de ovenfor omtalte love, ligesom det heller ikke er sket ved senere love. - Formelt juridisk eksisterer monopolet formentlig altså endnu, men det er ved de senere love blevet ganske eftertrykkeligt udhulet.

Da langt de fleste voksne personer i Grønland opfylder betingelserne for at erhverve et næringsbrev, og da dette kun koster 25 kr., kan det ikke undre, at så mange - til dato 107 privatpersoner - har fået udfærdiget næringsbrev. - Da et næringsbrev i modsætning til, hvad der er tilfældet hernede, giver adgang til at drive næring såvel indenfor industri som indenfor handel og håndværk, er det ikke muligt helt nøjagtigt at oplyse, hvor mange egentlig handlende, der findes i Grønland idag. - Da de næringsdrivende endvidere ikke er bogføringspligtige eller skattepligtige, er det heller ikke muligt nøjagtigt at oplyse, hvor mange af de, der har fået udfærdiget næringsbrev, der virkelig bruger det.

I nedenstående tabel er der givet en oversigt over de hidtil udfærdigede næringsbreve i Vestgrønland fordelt kommunevis. På grundlag af ansøgernes egne oplysninger om,

<i>Kommune</i>	<i>Handlende</i>	<i>Håndværkere</i>	<i>Såvel handlende som håndværkere</i>	<i>Beværttere</i>	<i>Ialt</i>
Nanortalik	—	—	—	—	
Julianehåb	15	3	9	2	29
Narssaq	5	3	2	1	11
Ivigut	6	—	—	—	6
Frederikshåb	13	1	—	1	15
Godthåb	14	4	2	2	22
Sukkertoppen	6	—	—	—	6
Holsteinsborg	3	3	1	—	7
Kangatsiaq	—	—	—	—	
Egedesminde	3	—	—	—	3
Christianshåb	—	—	—	—	
Jakobshavn	—	—	—	—	
Vajgat	2	4	1	—	7
Godhavn	—	—	—	—	
Umanak	—	—	—	—	
Upernavik	1	—	—	—	1
	68	18	15	6	107

»Tikerak« på vej ind i Søndre Strømfjord.

Foto: Niels Gustafsson

hvad slags næring de agter at påbegynde, er der endvidere foretaget en opdeling på handlende og håndværkere. I en særlig rubrik er opført antallet af de næringsdrivende, der driver erhverv såvel ved håndværk som ved handel. Endelig er særskilt opført de, der driver erhverv indenfor beværternæringen.

Fra lovens ikrafttræden den 15. april 1951 og indtil 1. juli 1954 var der kun udfærdiget ialt 59 næringsbreve, medens resten 48 er kommet til i det sidste 1 ½ år. Ser man på fordelingen, er langt flertallet af de næringsdrivende bosat i den sydlige del af Grønland.

Oversigten viser, at der i dag er 68 private handlende i Grønland. På nær et par enkelte er de alle sammen bosat i byerne. Til sammenligning tjener at Den kgl. grønlandske Handels butikker tilsammen ikke andrager over 90 og heraf kun 14 i byerne, resten på udsteder og bopladser.

Det turde vist være en kendt sag, at Den kgl. grønlandske Handels udhandlingsvirksomhed, altså forsyningstjenesten, giver underskud, som må dækkes ved tilskud fra statskassen. For året 1954 udgjorde underskudet således 7,5 mill. kroner med en detailomsætning i Handelens butikker i Grønland på 40,1 mill. kroner. – Underskudet på forsyningstjenesten er udtryk for, at de varer, der sælges i Handelens butikker i Grøn-

land, taget under eet sælges til en pris, der ligger 7,5 mill. kroner under den pris, det koster at indkøbe varerne, transportere dem til Grønland og sælge dem i butikkerne. En af statistisk departement opstillet oversigt visende forholdet mellem forskellige udgifter i det egentlige Danmark og Grønland viser da også – selv om en sådan oversigt må tages med et vist forbehold – at f.eks. fødevarer ligger ca. 14 % lavere i Grønland end i Danmark og klæder 6 % lavere. Benytter man det danske pristalbudget som udgangspunkt, kan man skønsomt regne med, at udgiftsniveauet i Grønland ligger 12 % lavere. Selv om opstillingen som sagt må tages med et vist forbehold, kan man dog gå ud fra, at de nuværende varepriser i Grønland er lavere end priserne på tilsvarende danske varer.

Har Den kgl. grønlandske Handel da i de forløbne 5 år siden kommissionsbetænkningen intet gjort for at efterkomme betænkningens forslag om: »at udhandlingspriserne i Grønland fremtidig ansættes på grundlag af de samlede omkostninger ved at indkøbe, transportere og udhandle varerne«? Svaret er et klart: »jo, den har«. Siden 1950 er generaltakstens priser under eet steget ca. 33½ %, og samtidig har Handelen ved dygtigt gennemførte rationaliseringsforanstaltninger formindsket sine udgifter betydeligt. De stadig gennem de sidste 3-4 år stigende engrospriser har imidlertid kraftigt modvirket de gennemførte dispositioners bestræbelse for, at man skulle nærme sig balance på udhandlingsvirksomheden. Når man ikke har forhøjet generaltakstens priser endnu mere, skyldes det, at der stedse har været enighed om at gå frem med varsomhed, så meget mere, som man måtte savne sikre oplysninger om, hvilke udgifter der ville blive påført statskassen til øgede lønninger og sociale udgifter som følge af forhøjede varepriser, ligesom et stort spring i prisniveauet kunne få alvorlige konsekvenser for hele fiskerierhvervet.

Når statshandelen således sælger varerne i Grønland med underskud, hvorledes kan det da forklares, at der i dag er 68 private handlende i Grønland, som tilsammen årligt omsætter for ca. 4-5 mill. kroner (størstedelen af omsætningen ligger sandsynligvis på forholdsvis få handlende) af stort set de samme slags varer, som kan købes i Den kgl. Handels butikker?

Forklaringen ligger deri, at det, for at sikre en jævn økonomisk udvikling i Grønland, herunder for at ophjælpe erhvervene, er pålagt Den kgl. grønlandske Handel at føre en velfærdsbestemt handelspolitik, hvor priserne på nødvendige forbrugsvarer holdes nede på bekostning af priserne på mere luksusbetonede varer, hvorfor det på disse luksusbetonede varer er muligt for den private handel at konkurrere med fortjeneste.

Hertil kommer, at Den kgl. grønlandske Handel holder ens priser i hele Grønland i byer og på udsteder. Herved bliver omkostningerne, der skal fordeles på de enkelte varer, naturligvis ret store og langt større end for den private handlende i f.eks. Julianehåb eller Godthåb.

Det må antages, at den private handel påfører Den kgl. grønlandske Handel en mærkbar konkurrence. Fortsætter den nuværende udvikling i samme tempo, samtidig med at de private handlende bliver dygtigere og udvikler deres butikker, må man ikke være blind for virkningerne, som ikke alle er af direkte økonomisk karakter. Virkningerne er, så vidt jeg kan se, følgende:

1. Det må antages, at Den kgl. grønlandske Handels vareomsætning, som i 1953 udgjorde 36,3 mill. kroner og i 1954 40,1 mill. kroner, i de nærmeste år kun vil stige svagt og i større udstrækning end hidtil vil omfatte nødvendige varer, hvorpå avancen er mere begrænset. At udviklingen går i den retning, giver Handelens bruttoavance, som i 1953 udgjorde 24,7 % og i 1954 23,9 %, et fingerpeg om.

Man må herved forudse, at resultatet af de rationaliseringsforanstaltninger, det måtte lykkes Den kgl. grønlandske Handel at få gennemført, på forhånd vil blive opslugt, således at man ved prisstigninger må imødegå såvel stigninger i engrospriser som øgede løn- og transportomkostninger, såfremt man vil fastholde statskassens tilskud på dets nuværende størrelse. Konkurrencen fra de private handlende synes således enten at ville øge Den kgl. grønlandske Handels underskud, idet det fortsat vil være overladt Handelen at opretholde forsyningen på alle de små steder og på de steder, hvor varetransporten er særlig dyr, eller medføre en stigning i de grønlandske leveomkostninger til skade bl.a. for erhververne.

2. Pristallet i Grønland steg fra januar 1955 til juli 1955 med 1 point, nemlig fra 141 til 142, til trods for, at generaltaksten har været uforandret. Stigningen må derfor hidrøre fra stigninger i priser på grønlandske produkter eller private handlendes prisforhøjelser. Er det sidste tilfældet er situationen, samtidig med en fortsat udvidelse af den private handel, betænkelig, idet myndighederne herefter vil få meget vanskelig ved at styre prisudviklingen i Grønland.

3. Jeg har foran nævnt, at den største del af de private handlendes samlede årsomsætning sandsynligvis ligger på forholdsvis få næringsdrivende. Disse næringsdrivende er praktisk talt alle »indvandrede« og er altså ikke »grønlandere«. I samme omfang som disse »ikke-grønlandske« næringsdrivende sætter sig fast, vil de forhindre en selvstændig »grønlandsk« handelsstand.

4. Det har været et særkende for Den kgl. grønlandske Handels butikker, at de aldrig har givet kredit eller solgt på afbetaling. I de relativ små grønlandske bysamfund vil der som regel kun være plads for een storkøbmand ved siden af Handelens butik. Hvis denne nu begynder at give kredit og sælge på afbetaling, kan man så ikke befrygte et afhængighedsforhold, hvis dårlige sider er så velkendte?

5. Som foran nævnt er det navnlig på mere luksusbetonede varer, hvor Den kgl. grønlandske Handels avance er størst, at den private handel i dag kan tjene store penge, men mon egentlig samfundet kan være tjent med, at der på disse varer oparbejdes

et stort forbrug på bekostning af mere værdifulde næringsmidler, bedre klæder, boliger, møbler, erhvervsredskaber o.s.v.

Desværre ved jeg ikke, hvor mange flasker øl, vin og spiritus, der sælges gennem de private butikker, men det er for ernæringsrådet for Grønland oplyst, at det private salg af sukkervarer (slik) må antages at ligge på ca. 35.000 kg årligt. (Det samlede forbrug i Grønland af tyggegummi er ca. 4 mill. stk. årligt!).

Det er flere gange i det foregående nævnt, at et af grønlandskommissionens hovedforslag med hensyn til forsyningstjenesten var, at udhandlingspriserne ansættes på grundlag af de samlede omkostninger ved at indkøbe, transportere og udhandle varerne. – Kommissionen anså en sådan ordning for en absolut forudsætning for en privat handelsstand i Grønland. – Den kgl. grønlandske Handel har næppe tabt dette mål af sigte, men de stadig stigende engrospriser har man ment måtte medføre, at kommissionens forslag endnu ikke har kunnet gennemføres fuldt ud.

Hvis man imidlertid tænkte sig, at kommissionens forslag blev lagt til grund ved fastsættelsen af generaltakstens priser for 1956, hvorledes ville situationen da være?

På en hel del vareområder ville der sikkert herved kunne skabes en for forbrugerne gunstig konkurrence mellem de private handlende og statshandelen, således at begge parter ville beflitte sig på til det yderste at fremskaffe den bedste vare til den billigste pris. For visse varegrupperes vedkommende ville statshandelen gennem indkøb af store mængder kunne fremskaffe de billigste varer. Sålange man imidlertid fastholder ens udhandlingspriser i hele Grønland, tror jeg dog nok, at denne fordel rigeligt ville modsvares af Handelens større transportudgifter og større udgifter ved udhandlingen. – En prispolitik, som af kommissionen foreslået, ville dog måske nok alligevel medvirke til, at den private handel mere og mere ville gå over til at blive specialforretninger og kunne måske efterhånden bevirke, at statshandelen opgav handelen med de varer, som disse specialforretninger tog sig af. – Hvis det så viste sig, at de private udnyttede situationen, så kunne statshandelen jo igen begynde at udhandle disse varer.

Ved bedømmelse af Den kgl. grønlandske Handels konkurrenceevne overfor den private handel må det endvidere erindres, at statshandelen har pligt til at have store forsyninger liggende i de grønlandske pakhuse. – Selv om Handelens varebeholdninger i Grønland i de senere år er nedbragt til det mindst mulige, så udgør den alligevel en værdi af 32 mill. kroner, som skal forrentes. Sættes renten blot til 4 % p. a., kommer vi til et beløb på 1.280.000 kr., som skal pålignes udhandlingspriserne.

En fastsættelse af generaltakstens udhandlingspriser på grundlag af de samlede omkostninger ved at sælge varerne ville få det grønlandske pristal til at stige betydeligt. De efter det grønlandske pristal lønregulerede ville ikke mærke det meget, men det ville derimod i aller højeste grad de frie erhververe og tjenestemændene. Det er muligt,

To samtidige annoncer i grønlandsk blad — øverst fra Den kgl. grønlandske Handel, nederst fra en privat handlende. Man bemærker forskellen i, hvad hver især søger at friste kunderne med.

Regnvejrstøj til hele familien

Gummiregnfrakker til piger og drenge str. 2—14	Kr. 28,00 — 43,00
Til damer str. 36—48	47,00
Til herrer, str. 46—54	49,00

Dregebenklæder:

Knickers, str. 2—14	Kr. 25,00 — 28,50
Lange benklæder, str. 2—14	22,50 — 32,00
Korte benklæder, str. 2—12	17,00 — 18,50
Cowboy benklæder, str. 2—12	17,00 — 18,50
Underkjoler i nylon, str. 40—48	18,00
Lyserede sengetrøjer	21,25
Crepnylon herresokker	8,50

BEMÆRK! Manufakturafdelingens store udvalg i parfume og toilet-artikler bl. a. stort udvalg i Elizabeth Ardens artikler.

Kolonialafdelingen har det helt store tilbud til slikmunde:

TOMS ALADDIN DESSERT

(500 gr. chokolade)

FØR 8,00 kroner pr. blikæske NU KUN 5,00 kroner.

SKYND DEM INDEN DETTE PARTI ER UDSOLGT

Den kgl. grønlandske Handel

GODTHAB

VINE OG CIGARER

— er skabt for hinanden!

RØDVIN	
Bestle St. Emillion	pr. ¼ fl. 9,00 kr.
HVIDVIN	
Bordeaux	” ¼ ” 9,00 ”
RIHINSKVIN	
Liebfraumilch	” ¼ ” 9,50 ”
PORTVIN	
Ribeiro ruby	” ¼ ” 10,00 ”
Sandeman port	” ¼ ” 13,00 ”
MADEIRA	
Zarco	” ¼ ” 13,50 ”
Sandeman good	” ¼ ” 13,50 ”
SHERRY	
Olarosa	” ¼ ” 10,75 ”
Pale	” ¼ ” 13,50 ”
Don Carlo	” ¼ ” 13,50 ”
Amontillado	” ¼ ” 10,75 ”
VERMOUTH	
Martini brun og hvid	” ¼ ” 13,00 ”
Cinzano brun og dry	” ¼ ” 13,00 ”
Ferrero (Torino) brun	” ¼ ” 9,50 ”
APERITIF	
Dubonnet	” ¼ ” 12,25 ”
Byrrh Violet	” ¼ ” 13,00 ”
CIGARER	
Caminante (50 stks.)	pr. stk. 1,10 kr.
Punch (25 stks.)	” ” 0,90 ”
Nihil Sine Labore (10 og 50 stks.)	” ” 0,90 ”
Ninetta (10 og 50 stks.)	” ” 0,90 ”
Flora Danica (10 og 50 stks.)	” ” 0,90 ”
Souverain (50 og 10 stks.)	” ” 1,00 ”
Sympatica (50 og 10 stks.)	” ” 0,90 ”
Silvana (25 stks.)	” ” 1,00 ”
Hofnar Corona (10 stks.)	” ” 0,80 ”
” Florida (10 stks.)	” ” 0,60 ”
” Garita (10 og 50 stks.)	” ” 0,55 ”

måske endda sandsynligt, at det grønlandske hovederhverv i så fald ikke ville kunne klare sig uden direkte statsstøtte.

Man kunne måske ved at læse denne artikel få det indtryk, at jeg ikke er tilhænger af privat handel og helst så det absolutte monopol genindført. — En sådan antagelse ville imidlertid være forkert. Jeg anerkender fuldt ud, at den private handel kan have sin store mission. Jeg vil blot hævde, at forholdene i Grønland er så forskellige fra forholdene hernede, at en sammenligning faktisk ikke kan gøres. Det grønlandske samfund er nu engang et samfund, som endnu ikke er udviklet på samme vis, som samfundet hernede, og derfor må myndighederne hele tiden til-

rettelægge udviklingen under den største hensyntagen til, hvad der tjener den grønlandske befolkning bedst.

Hvis man måtte være enig med mig i, at den private handel i Grønland, som vokser så at sige fra dag til dag ved åbning af den ene »forretning« efter den anden, er inde i en samfundsmæssigt uheldig udvikling, hvad kan der da gøres for at lede den den rette vej?

Af hensyn til en særdeles ønskelig kontrol med salg og udskænkning af spiritus har landsrådet allerede i sommer vedtaget en vedtægt om udskænkning og forhandling af spiritus m. v. – Ifølge denne vedtægt må personer, der har fået næringsbrev, og som agter at forhandle eller udskænke spiritus, ikke påbegynde sådan virksomhed, forinden tilladelse hertil – der vil kunne begrænses og betinges – er opnået af landsrådet efter indstilling af vedkommende kommunalbestyrelse. – Det er tanken, at denne landsrådsvedtægt skal følges op af en lov, i hvilken det vil være naturligt at få indført en bestemmelse om, at tilladelse til at forhandle og udskænke spiritus kan nægtes for at begrænse antallet af beværtervirksomheder og spiritushandlende. Jeg finder vedtægten og en kommende lov på dette område af overordentlig stor betydning i kampen mod spiritusmisbruget.

De fleste private grønlandske butikker er meget primitive og mange af dem fortjener ikke benævnelse butik. Mon ikke fastsættelse af visse krav om lokalernes indretning m.v., i al fald når der fra disse forhandles spiselige varer, i sig selv vil være et begrænsende moment?

Der har fra grønlandsk side – også fra landsrådets – været rejst spørgsmål om indførelse af indtægtsskat i Grønland. – Nu skal man jo ikke ønske sine medmennesker noget ondt, men på den anden side må det dog vist erkendes, at det er den af statskassen betalte aktivitet i Grønland, der har betinget en privat handelsstands opståen. Hvor ville de private handlende stå, hvis ikke staten ved de forskellige gennemførte foranstaltninger havde højnet grønlændernes leveniveau, hvis ikke staten havde bygget kaj anlæg, bygget veje o.s.v. – Ville det så være en helt unaturlig tanke, om samfundet krævede noget igen. Noget for noget, når venskab skal holdes.

Iøvrigt mener jeg, at tiden nok snart må være inde til at få foretaget en tilbundsgående undersøgelse af, om Den kgl. grønlandske Handel ikke – til trods for de stigende engrospriser – burde opgive sin velfærdsbestemte handelspolitik, herunder evt. også opgive at holde ens udhandlingspriser i hele Grønland. – Jeg er klar over, at en omlægning af forsyningspolitikken vil få mange og store konsekvenser, og vil derfor også kun foreslå, at problemerne undersøges. – Et tilskud til forbrugsvarernes priser på nu 7,5 mill. kroner årligt har, som det vil fremgå af det foregående, store økonomiske konsekvenser. Jeg er dog – som udviklingen har formet sig – ikke helt sikker på, at kommissionsbetænkningen har ret, når den udtaler, at et eventuelt tilskud til produktionen vil få mindre vidtgående økonomiske konsekvenser.

DANMARKSHAVN I ARBEJDE OG FRITID

Af stud. mag. *E. Hjortenbergs Knudsen*

I de arktiske egne, specielt Grønland, er der i de senere år opbygget et netværk af radio- og vejrstationer for at imødekomme den moderne tids store interesse for en sikker vejrtjeneste. En stor del af disse stationer er opført af ICAO, den internationale civile luftfartsorganisation; dette gælder også Danmarkshavn.

Stationen blev opført i 1948 og har fået navn efter skibet »Danmark«, som var base for *Mylius Erichsens* berømte ekspedition, Danmarksekspeditionen, der overvintrede her 1906-08. Som vejrstation er dens beliggenhed meget fordelagtig, dels ligger den ved yderkysten, og det er kystvejret, der har størst interesse, og dels er terrænet meget åbent, hvorved de observerede vinddata ikke er særlig lokalprægede.

Normalt er der 11 mand til at betjene stationen, som består af en radio- og maskinstation, en radiosondestation samt pakhushus og beboelseshuse. På radiostationen er der en telegrafist på vagt døgnet rundt, hans arbejde er først og fremmest at sende en vejrkode hver 3die time, som giver alle de oplysninger om vejret, der kan observeres fra jorden, dernæst skal han klare den almindelige telegramtrafik, og endelig skal han, når der er flyvere over området, holde konstant forbindelse med disse. En anden opgave der varetages af telegrafisterne, er isobservation, måling af istykkelse samt om sommeren måling af vandtemperatur.

Fra radiosondestationen bliver der to gange dagligt opsendt en ballon medførende en radiosonde, d. v. s. en lille radiosender koblet til forskellige meteorologiske måleinstrumenter. Signalerne modtages og bearbejdes, hvorefter de omskrives til et telegram, som giver fuldstændige oplysninger om tryk, temperatur og fugtighed, samt i tilfælde af klart vejr tillige vindretning og vindstyrke for de luftlag, ballonen har passeret. Telegrammet afsendes 2½ time efter ballonens opsendelse og når hurtigt frem til de forskellige landes flyvevejrtjenester og andre interesserede. Gennemgående når ballonen en højde af 15-20 km, men den kan til tider nå helt op omkring 30 km.

Denne form for vejrtjeneste er ret kostbar, da radiosenderen for hver opsendelse går tabt med ballonen; men pengene til stationens drift bliver refunderet af ICAO, og det er endda således, at denne refusion er betinget af regelmæssige radiosonderinger.